

INTERNATIONAL JOURNAL OF ECONOMIC AND ADMINISTRATIVE ACADEMIC RESEARCH

Available online, ISSN: 2757-959X | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijerdersisi> | Economic and Administrative Academic Research

A RESEARCH ON THE LEVEL OF INTEREST AND AWARENESS OF STUDENTS TAKING ACCOUNTING COURSES TO THE CONCEPT OF FORENSIC ACCOUNTING: THE CASE OF SİVAS CUMHURİYET UNİVERSİTESİ

Sema BACAK ^a, Said Alpagut ŞENEL^b

^aCorresponding Author

ARTICLE INFO

Research Article

Received : 24/02/2025

Accepted : 30/09/2025

Keywords:

Forensic Accounting, Accounting Fraud, Forensic Accounting Profession and Education

ABSTRACT

Although forensic accounting, which plays an important role in the detection and prevention of professional fraud in the accounting profession, is accepted as a profession in many countries around the world, it has not yet found a full application area in Turkey. There is no legal regulation on the forensic accounting profession in Turkey, but it is observed that the subject is addressed in the academic community and academic studies are conducted in which members of the accounting profession and members of the judiciary are included. However, the idea that there are not enough studies on this subject in Turkey, within the framework of our responsibility as academicians, it is envisaged to conduct a research on determining the level of interest and awareness of students taking accounting courses on the concept of forensic accounting.

The aim of this study is to provide information about the concept of forensic accounting as well as to determine the level of interest and awareness of students taking accounting courses. The importance of this study reveals that today's students may be tomorrow's accounting professionals with the titles of Certified Public Accountant or Sworn-in Certified Public Accountant. It is thought that this study will contribute to the literature in terms of statistically revealing the change in the level of interest and awareness of students who have taken accounting courses in the concept of forensic accounting according to their gender, age, grade point average and education level.

According to the results of the research, it is seen that as the level of education increases, the level of interest in the concept of forensic accounting also increases. It was concluded that although most of the participants did not have information about the concept of forensic accounting, forensic accounting profession and education, they found the forensic accounting profession useful and thought that forensic accounting course should be taken at undergraduate and associate degree level. Although the level of interest and awareness of the participants in the concept of forensic accounting did not show a significant difference according to gender, it showed a statistically significant difference when evaluated in terms of education level and GPA.

Uluslararası İktisadi Ve İdari Akademik Araştırmalar Dergisi, 5(2), 2025, 69-97

MUHASEBE DERSİ ALAN ÖĞRENCİLERİN ADLİ MUHASEBE KAVRAMINA İLGİ VE FARKINDALIK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA: SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Geliş : 24/02/2025

Kabul : 30/09/2025

Anahtar Kelimeler:

Adli Muhasebe, Muhasebe Hileleri, Adli Muhasebe Mesleği ve Eğitimi

ÖZ

Muhasebe mesleğinde yaşanan mesleki hilelerin tespiti ve önlenmesinde önemli bir rol oynayan adli muhasebe, dünya üzerinde birçok ülkede bir meslek olarak kabul görmekte birlikte Türkiye’de henüz tam anlamıyla uygulama alanı bulamamıştır. Türkiye’de adli muhasebe mesleğine ilişkin herhangi yasal bir düzenleme bulunmamakta, ancak konunun akademik camiada ele alındığı, muhasebe meslek mensuplarının ve yargı mensuplarının da dâhil edildiği akademik çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de bu konu ile ilgili yeterli sayıda çalışma yapılmadığı düşüncesi, akademisyen olarak üzerimize düşen sorumluluk çerçevesinde, muhasebe dersi alan öğrencilerin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili bir araştırma yapılması öngörülmüştür.

Bu araştırmanın amacı, adli muhasebe kavramı hakkında bilgi vermenin yanı sıra muhasebe dersi alan öğrencilerin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesidir. Bugünün öğrencilerinin yarının muhtemel Serbest Muhasebeci Mali Müşavir veya Yeminli Mali Müşavir unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları olabileceği bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Yapılan bu araştırmanın, muhasebe dersi almış öğrencilerin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerinin; cinsiyetlerine, yaşlarına, genel not ortalamalarına ve eğitim düzeylerine göre değişiminin istatistiksel olarak ortaya konulmasını noktasında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, eğitim düzeyi arttıkça adli muhasebe kavramına ilgi düzeyinin de arttığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunun adli muhasebe kavramı, adli muhasebe mesleği ve eğitimi hakkında bilgi sahibi olmamalarına rağmen, adli muhasebe mesleğini faydalı buldukları, lisans ve ön lisans düzeyinde adli muhasebe dersinin alınması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemekle birlikte, eğitim düzeyi ve genel not ortalaması açısından değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir.

^a semabacak@cumhuriyet.edu.tr

^b asenel@cumhuriyet.edu.tr

^c 0000-0003-3130-5117

^d 0000-0002-2267-7392

GİRİŞ

Muhasebe mesleğinde ortaya çıkan ve genellikle *mesleki hile* veya *muhasebe hilesi* olarak isimlendirilen hilelerin yol açtığı ekonomik kayıplar, yaşadığımız yüzyılda gelişen teknolojiye bağlı olarak ve küreselleşmenin de etkisiyle, küresel çapta ve devasa büyüklükte olması nedeniyle *muhasebe skandalı* olarak nitelendirilmektedir (Giroux, 2008:1208). Muhasebe skandallarının temelinde yatan mesleki hileler, özellikle Enron, Worldcom ve Global Crossing gibi şirketlerin de dâhil olmasıyla, dünyanın her yerindeki kurumları etkileyen küresel bir problem haline gelmiştir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda gelişen teknolojiye bağlı olarak finansal sistemlerde yaşanan gelişmeler ve küreselleşmenin de etkisiyle mesleki hilelerinin niteliği daha karmaşık bir hale gelmiştir. Öte yandan hileli işlemlerin ve yolsuzlukların şirketlerin üst düzey yöneticileri tarafından yapılması suçlu profilinin değiştirmiştir. Teknolojinin sürekli değiştiği ve geliştiği dünyada yeni teknik yöntemler ve uygulamalar muhakkak işletmelere önemli faydalar sağlamaktadır. Ancak teknolojik gelişmelerin sağladığı birtakım riskler ve olumsuz gelişmeler de söz konusudur. Günümüzde yaşanan zorlu rekabet koşulları, özellikle teknolojinin sağladığı imkânlar işletmelerin farklı türlerde hile ve yolsuzluklara başvurma ihtimallerini yükseltmektedir. Bu durum suçlu profilinin değiştiği gibi suç profilinin de değişmesine yol açmakta ve dolayısıyla hile ve yolsuzlukların tespiti, önlenmesi de zorlaştırmaktadır (Altunay ve Akıncı 2021:568; Bekçioğlu vd., 2013:3; Karacan, 2012:106).

Mesleği süresince yüksek bir sosyal konuma sahip ve itibarlı bir durumda olan kişiler tarafından gerçekleştirilen hileli işlemler ve yolsuzluklar beyaz yaka suçları olarak bilinmektedir. Kendi alanlarında yetkin ve donanımlı olan ancak doğal olarak üst düzey bir muhasebe bilgisine sahip olması beklenmeyen yargı mensuplarının beyaz yaka suçları olarak tanımlanan suçları tespit etme ve ortaya çıkarma konusunda yetersiz kalmalarıyla sorun gitgide büyümeye devam etmiştir. Genelde iyi eğitilmiş kişiler tarafından işlenen beyaz yaka suçlarında olayın çok iyi plânlanması, suçu işleyen ve işlenen suçun çok iyi kamufle edilmiş olması, bu suçları tespit etme ve ortaya çıkarma konusunda üst düzey bir muhasebe bilgisine sahip kişiler tarafından oldukça iyi bir araştırma ve soruşturma yapılmasını gerekli kılmaktadır (Ramaswamy, 2007:32; Balcı, 2014:24).

ACFE¹ tarafından hazırlanan bir raporda; *yolsuzluk ve varlıkların kötüye kullanımı* ve *hileli finansal raporlama* olarak sınıflandırılan mesleki hilelerin (ACFE, 2024:10) 2024 yılında dünya genelinde toplamda 3,1 milyar \$'dan fazla kayba neden olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu raporda aralarında Türkiye'nin² de bulunduğu 138 ülkeden 1.921 vaka incelenmiştir ve vaka başına ortalama kaybın 1.622.000.-\$ olarak gerçekleştiği hesaplanmıştır (ACFE, 2024:4).

Yaşanan muhasebe skandallarının, özellikle muhasebe mesleği ve buna bağlı olarak da finansal piyasalar üzerinde olumsuz yönde büyük etkiler meydana getirmesi, birtakım düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu gereklilik, şüpheli bir bakış açısıyla geleneksel muhasebe uygulamalarından farklı olarak sadece rakamlarla değil, bu rakamların ötesinde nelerin

¹ Association of Certified Fraud Examiners (Sertifikalı Dolandırıcılık İnceleme Uzmanları Derneği)

² Söz konusu raporda toplam 66 vakanın gerçekleştiği Doğu Avrupa ve Batı/Orta Asya bölgesinde yer alan Türkiye'de gerçekleşen vaka sayısı 9 olarak bildirilmektedir (ACFE, 2024:85).

bulunduğuyla da ilgilenen, temel amacı adalet sistemine hizmet etmek olan adli bilimlerin bir alt disiplini olarak, hukuk sistemi ile muhasebe sisteminin bir disiplin olarak birleştiği ve literatürde *forensic accounting* olarak bilinen, *adli muhasebe* kavramının ortaya çıkmasına ve bir meslek olarak kabul edilmesine neden olmuştur (Pazarçeviren, 2005:1-2; Karacan, 2012:106; Öztürk vd., 2019:164).

Uluslararası literatürde mesleki hilelerin tespiti ve önlenmesinde proaktif bir yaklaşıma sahip olduğu ifade edilen adli muhasebe, özellikle 21.yy’da yaşanan ve sonuçları itibariyle tüm dünyayı etkileyen muhasebe skandalları sonrasında daha da önem kazanan bir kavram haline gelmiş, Amerika Birleşik Devletleri’nde 30.07.2002 tarihinde yürürlüğe giren ve bir Anglo-Sakson düzenlenmesi olan Sarbanes-Oxley Kanunu (Sarbanes-Oxley Act SOA³) ile yasal bir statüye kavuşmuştur (Smith ve Crumley, 2009:69; Saçaklı, 2011:30; Karahan, 2020: 157).

Bu araştırmanın amacı, adli muhasebe kavramı hakkında bilgi vermenin yanı sıra Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nde ön lisans, lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyde öğrenim görmekte olan ve muhasebe dersi almış son sınıf öğrencilerinin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve analiz edilmesidir. Bugünün öğrencilerinin yarının muhtemel Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) veya Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları olabileceği bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yapılan bu araştırmanın, muhasebe dersi almış son sınıf öğrencilerinin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerinin; öğrencilerin cinsiyetlerine, yaşlarına, genel not ortalamalarına ve eğitim düzeylerine (ön lisans, lisans ve lisansüstü) göre değişiminin istatistiksel olarak ortaya konulması noktasında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. ADLİ MUHASEBE KAVRAMI VE TANIMI

Literatürde değişik bakış açılarının doğal bir sonucu olarak “*bilimsel bir disiplin*”, “*bir meslek*”, “*işletme dili*”, “*finansal kararlar dili*” hatta “*san’at*” olarak ifade edilen muhasebe kavramı, işletmelerde para ile ifade edilen olayları tespit ederek, kaydeden, sınıflandıran, özetleyerek yorumlayan, raporlayan finansal tablolar aracılığıyla finansal bilgi kullanıcılarına bilgi sunan bilimsel bir disiplin olarak tanımlanabilir (Çonkar, 2016:10). Temel fonksiyonu işletme faaliyetleri ve faaliyet sonuçlarına ilişkin bilgileri toplamak, işlemek ve finansal bilgi kullanıcılarına güvenilir bir şekilde raporlamak olan muhasebe aynı zamanda finansal kararlar alınmasına yardımcı olan bir bilgi sistemidir.

Hiç şüphesiz işletmeler tarafından finansal bilgi kullanıcılarına sunulan finansal tabloların işletmelerin gerçek finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını yansıtmaları beklenmektedir. Bir başka ifade ile finansal bilgi kullanıcıları işletmelerin performansını değerlendirmede işletmelerin gerçek finansal durumlarını yansıtan *doğru* ve *dürüst* sunulan finansal tablolara ihtiyaç duymaktadır. Ancak birçok alanda olduğu gibi, muhasebe alanında da birtakım hilelerin yapılabilmesi söz konusudur ve her zaman mümkündür. Muhasebe hileleri; işletmelerin mevcut durumunu olduğundan farklı gösterilmesi, yolsuzlukların gizlenmesi, ortaklara daha az kâr payı

³ Söz konusu kanun Amerika Birleşik Devletleri senatörleri Paul D. Sarbanes ve Michael G. Oxley tarafından çıkarılmıştır (Özkul ve Pektekin, 2009:60) ve “Halka Açık Şirketler Muhasebe Reformu ve Yatırımcıyı Koruma Yasası” olarak da bilinmektedir (Ertikin, 2017:103).

dağıtma isteği, vergi kaçırma düşüncesi, hak edilmeyen teşviklerden yararlanma isteği, zimmetlerin gizlenmesi ve benzeri amaçlarla yapılabilmektedir (Hesap Uzmanları Derneği, 2004:151; Koca, 2010:48; Ceylan, 2013:24).

Muhasebe skandallarının temelinde yatan muhasebe hileleri nedeniyle finansal bilgi kullanıcılarına sunulan finansal tablolar işletmelerin gerçek finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını yansıtmamakta dolayısıyla; finansal tabloların işletmelerin var olan durumlarını yansıtan “gerçek aynalar” yerine yöneticilerin istediği şeyleri yansıtan “sihirli aynalar” olarak algılandıkları ifade edilmektedir (Kula, 2008:64; Arı, 2009: 300).

Finansal tablolarda yer alan finansal bilgilerin anlaşılabilir, güvenilir, karşılaştırabilir olmasına ve ihtiyaca cevap verebilmesine engel oluşturan uygulamalar (Çıtak, 2009:84) şeklinde tanımlanan muhasebe skandallarının geçmişi eski ve orta çağa kadar uzanmaktadır. Eski ve orta çağda gerçekleşen ilk muhasebe skandalı Mezopotamya’nın Sippar kentinde bulunan Cruciform Anıtı örneğidir. Söz konusu anıt üzerinde tapınağın düzenlemesi için kral tarafından verilen gelirlerin kayıtları bulunmaktadır. Bu kayıtlar aslında M.Ö. 2.000 yıllarında tutulmasına rağmen M.Ö. 2.276 - 2.261 yıllarında gerçekleşmiş gibi gösterilerek *tarihte* sahtecilik yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Yine aynı dönemde yün ticareti yapan İngiliz Cely Ailesi’nin yün balyalarının ağırlığı ve fiyatıyla ilgili hileye başvurdukları tespit edilmiştir. Bu hile farklı Calais ve İngiliz ağırlık ve ölçüm sistemlerinin kasten ve ustalıkla kafa karıştıracak şekilde kullanılması yoluyla gerçekleştirilmiştir (Parker, 1991:10; Jones, 2011:116).

Geçmiş dönemlerde genellikle birkaç kişi tarafından gerçekleştirilen ve olumsuz etkileri sınırlı bir alanda kalan muhasebe hileleri günümüzde kişilerden ziyade kurumlar tarafından yapılmakta, küreselleşmenin de etkisiyle olumsuz etkileri tüm dünyayı kapsayan devasa boyutlara ulaşmakta, küresel çapta kalıcı izler bırakmakta, dünya çapında geniş yankılar uyandırmakta ve muhasebe skandalları olarak nitelendirilmektedir.

Yaşanan muhasebe skandallarının, muhasebe ve denetim mesleği ile finansal piyasalar üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmesi, küresel ekonomik düzeni tehdit eder hale gelmesi, muhasebe skandallarının önlemesine, muhasebe temelli olumsuzlukların giderilmesine yönelik bir takım düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmış, yapılan bu düzenlemeler ve alınan önlemler *adli muhasebe* kavramını ön plana çıkarmıştır.

Genellikle adaletle ilgili olan hususları ifade etmek için kullanılan ve geçmişi oldukça eskiye dayanan *adli* kelimesi adaletle ilişkili olay, nesne, olgu, husus veya kavram anlamlarına gelmektedir. Günümüzde yaygın olarak *adli tıp*, ‘*adli sicil kaydı* vb. şeklinde sürekli kullanılmaktadır. En genel tanımıyla adli kelimesi, hukuksal anlaşmazlıkları, mahkemeye intikal etmiş olayları, kamusal tartışmaları kısaca hukuk bilimine ait her durumu ifade etmektedir. Her ne kadar genel anlamında hukuk bilimine ait her konu için kullanılsa da adli kelimesini sadece hukukçular ile sınırlamak doğru olmaz. Adli kelimesi, *adli bilimle*⁴ kavramı çerçevesinde adli bilimlerin alt disiplinleri olarak ifade edilen ve sayılanlarla sınırlı olmayan, adli tıp, adli bilişim,

⁴ Adli bilimler “her temas bir iz bırakır” temel ilkesinden hareketle, meydana gelen olayları aydınlatmak, adli olayların çözülmesinde hukuk sisteminin daha doğru ve vicdani karar vermesini sağlamak amacıyla pozitif bilimleri kullanan ve yapısı içinde fen, sosyal ve kriminalistik bilimler gibi birçok alt dal barındıran disiplinler arası (multi-disipliner) bir bilim dalıdır (Menek ve Taşdöven, 2021:6; Ölmez vd. 2021:31).

adli antropoloji, adli biyoloji, adli kimya, adli psikoloji, adli grafoloji, adli muhasebe gibi geniş anlamda düşünülmelidir (Gülten, 2010:312).

Hukuk ve muhasebe bilimleri arasında köprü görevi yaparak muhasebe skandallarının temelinde yatan hile ve yolsuzlukların tespit edilmesi ve önlenmesinde etkin bir rol oynayan adli muhasebe kavramında adli kelimesi konunun hukuk boyutuna, muhasebe kelimesi ise ticari faaliyetler sonucunda ortaya çıkan hesap işlerine işaret etmektedir (Karacan, 2012:107).

Muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesinde proaktif bir yaklaşıma sahip olan ve bu nedenle etkin bir rol oynayan adli muhasebenin tarihsel gelişiminin yaklaşık 5.000 yıllık bir dönemi kapsadığı ifade edilmektedir (Smith ve Crumbley, 2009:69; Şenel ve Darıcı 2018:383).

Muhasebede yer alan rakamların ötesini görerek işletme gerçeklerine odaklanan, ileri düzeyde muhasebe mesleğine ait bilgi birikimi ve yeteneğine ek olarak hukuki sorunların çözümüne olanak sunan adli muhasebe (Toraman vd., 2009:19) kavramı ile ilgili olarak literatürde farklı tanımlar olduğu görülmektedir. Aşağıda adli muhasebe kavramına ilişkin birkaç tanım verilmektedir.

Adli muhasebe, konusu suç veya suçla ilgili olan ekonomik ve finansal olayları, incelemenin gerektirdiği teknik bilgi ve altyapı ile derinlemesine araştırıp, analiz ederek, raporlayan ve böylece gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olan multi-disipliner bir bilim dalıdır (Oberholzer 2002:1; Atmaca ve Terzi 2012:13; Karacan, 2012:107).

Adli muhasebe, mahkeme süreci başlamış ya da başlamamış mali nitelikteki olayların genel kabul görmüş muhasebe standartları doğrultusunda, mesleki yeterliliğe ve yetkinliğe sahip kişilerce ya da kurumlarca hukuki açıdan da mevcut kanıtların toplanmasını, çözümlenmesini, tekrar yorumlanmasını ve olayların en gerçek biçimde sonuçlandırılmasını sağlayan bir uzmanlık alanıdır (Çil Koçyiğit vd., 2022: 135).

Adli muhasebe, davalarda geçmişe dönük finansal verileri ele alarak muhasebe fonksiyonları çerçevesinde değerlendirerek, davalarda kanıt olabilecek belgeleri toplayıp analiz eden, raporlanmasını sağlayan ve birçok alanda bilgi ve tecrübe gerektiren bilimsel bir disiplindir (Bekçioğlu vd., 2013:4).

Adli muhasebe, çözüme ulaştırılamamış olayların, çeşitli kişi ve kuruluşlarca yapılmış olan ve ekonomik yönden büyük kayıplara sebep olabilecek muhasebe hilelerinin, ticari uyumsuzlukların belirli kurallar çerçevesinde araştırmacı bakış açısıyla finansal becerileri kullanarak çözümlenmesi adli muhasebe olarak tanımlanmaktadır. (Şıtak ve Şıtak 2021:100)

Adli muhasebe; ekonomik açıdan yükümlülük doğuran, stok hileleri ve işletme değerlemeleri ve benzeri olaylar sonucu oluşan kayıpların ve bu kayıplara sebep olan kişilerin aleyhine hazırlanan finansal bilgileri bir araya getirerek mahkemede sunulacak şekilde ortaya koyan bir bilim dalıdır (Newman, 2009:70; Aktaş ve Kuloğlu, 2008:102-103).

Adli bilimler içerisinde yer alan ve adli bilimlerin diğer alt disiplinlerine benzer olarak temel amacı yasal sorunların çözülmesini sağlamak olan adli muhasebe bir taraftan işletmeleri ve yatırımcıları yakından ilgilendiren muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesinde etkin bir rol oynamakta diğer taraftan muhasebe ile hukuk bilimleri arasında bir köprü görevi üstlenerek adli

yargı kararlarına yardımcı olmakta, muhasebe alanında ortaya çıkan hukuki uyuşmazlıklara destek sunmaktadır (Çetinoğlu ve Bakar, 2017:334; Öztürk vd., 2019: 164).

Adli muhasebe, finansal kayıpları tespit etmek, işletme içi yaşanan finansal suçlarla ilgili delil toplamak, toplanan delilleri değerlendirmek, analiz etmek ve soruşturmalarda avukatlara vaka ile ilgili nispi kanıtlar sunabilmektedir. Genel bir ifadeyle adli muhasebe, muhasebe ve denetimde yaşanan eksiklikleri, hukuki boşlukları tamamlayarak öne çıkmaya başlamıştır (Gülten ve Kocaer 2010: 12-13).

2. ADLİ MUHASEBE MESLEĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞ NEDENLERİ VE UYGULAMA ALANLARI

Geçmişten günümüze insan ve paranın var olduğu her ortamda bir şekilde var olan ve insan nefsinin arzu ve istekleri ile muhasebe bilgisi bir araya geldikçe de –maalesef– hep var olacak hile kavramı, gelişen teknoloji ile ortaya çıkmamış olmasına rağmen yapılış ve ortaya çıkış biçimi sürekli değiştiği için, tespiti ve önlenmesi de sürekli bir değişimi zorunlu kılmaktadır (Yardımcıoğlu ve Ada, 2013:53; Özer ve Esmeray, 2021:3713).

Hiç şüphesiz bu değişim muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesi noktasında da zorunlu olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak muhasebe skandallarının temelinde yatan muhasebe hilelerinin niteliğinin ve hileli eylemler sergileyen kişi ve kurumların profilinin daha karmaşık bir hale gelmesi, değişen hile türleri ve yapılan hilelerinin saklanmasıyla kullanabilecek yöntemlerin farklılaşması gibi nedenlerle geleneksel (reaktif) yaklaşımlar muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesinde istenilen sonucu vermemektedir. Bir başka ifadeyle hile araştırmasının sadece bu yönde bir istek veya ihbar olduğunda yapıldığı (Çalış vd., 2014:95; Vardar, 2019:25) geleneksel (reaktif) yaklaşımlar günümüzde muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

Diğer taraftan adli mercilere intikal etmiş muhasebe ile ilişkili hukuki itilafların çözülmesi hukuk bilgisi yanı sıra ayrıca üst düzeyde muhasebe bilgisi de gerektirmektedir. Bu durum, kendi alanlarında yetkin ve donanımlı olan yargı mensuplarının muhasebe ile ilişkili hukuki itilafların çözümünde yetersiz kalmalarına neden olmuştur. Doğal olarak hukuk fakültesinden mezun olan bir hukukçunun (avukat, savcı, hâkim) muhasebe konusunda ilgili konunun uzmanı düzeyinde bilgi sahibi olması söz konusu değildir. Avukatlar savunmalarının oluşturulmasıyla ilgili delillerin toplanmasında, karşı tarafın avukatının veya savcının oluşturduğu iddiaların çözümlenerek etkisiz hale getirilmesinde üst düzeyde muhasebe bilgisine sahip kişilerden destek almaya ihtiyaç duyulacaktır (Aktaş ve Kuloğlu, 2008:112; Kaya, 2005:62; Kurt ve Uçma, 2009:165). Öte yandan hâkimlerin kendi hukuki veya genel bilgisiyle çözümleyemediği durumlarda yine üst düzeyde muhasebe bilgisine sahip kişilere (bilirkişiye) başvurması gerektiği ceza ve hukuk kanunlarımızın emredici hükümlerindendir (Ceza Muhakemesi Kanunu, Mad:67/6; Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Mad:293/1).

Adli muhasebe mesleğinin ortaya çıkışının temelinde muhasebe hilelerinin yapılış ve ortaya çıkış biçiminde yaşanan değişim yatmaktadır. Daha açık bir ifadeyle bir taraftan günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak hile ve yolsuzlukların ortaya çıkarılabilmesi için daha fazla uzmanlaşma ve eğitime ihtiyaç duyulması diğer taraftan muhasebe hilelerinin tespiti

ve önlenmesinde geleneksel (reaktif) yaklaşımların yetersiz kalması, muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesinde proaktif bir yaklaşıma sahip (Smith ve Crumbley, 2009:69), hile konusunda herhangi bir iddia, talep veya ihbar olmaksızın her zaman hile olabileceği beklentisiyle ve şüpheli bir yaklaşımla sürdürülen bir meslek olan adli muhasebe mesleğinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Özellikle dünya çapında yaşanan Worldcom, Enron, Global Crossing gibi muhasebe skandalları adli muhasebe mesleğinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Literatürde adli muhasebe mesleğine duyulan ihtiyaç veya bu mesleğin ortaya çıkış nedenleri aşağıda yer aldığı gibi farklı açılardan ele alınarak ifade edilmektedir (Bozkurt, 2000: 56-57; Aksu vd., 2008: 65; Owojori ve Asaolu, 2009:184-185; Göksu, 2011:9-10; Uslu ve Topçuoğlu, 2011: 57-61; Öztürk vd., 2019:164).

- Kişi ve kurumların giderek karmaşıklaşan ticari işlemler sonucu daha fazla oranda mahkemelere başvurmaları,
- Gerek kişilerle devlet gerekse kurumlarla devlet arasındaki ilişkilerin giderek sorun doğurmaya başlaması,
- İşletme çalışanlar tarafından yapılan, yolsuzlukların artmasına rağmen ortaya çıkarılması ve önlenmesinin zorlaşması,
- İşletme başarısızlıklarında önemli artışlar yaşanması,
- Yargı mensuplarının karşılaştıkları olaylarda daha fazla uzman desteğine ihtiyaç duymaları,
- Etik dışı davranışların artması ve muhasebe öğretisinin sorunları çözmede yetersizliği,
- Bilirkişi müessesinin yetersizliği ve bilirkişilerin odaklanma noktalarındaki farklılıklar,
- Hukuk fakültelerinde verilen muhasebe eğitiminin yetersizliği,
- Hata ve hilelerin ortaya çıkarılmasındaki güçlükler,
- Mali müfettişlerin sorunları tek açıdan ele almaları,
- Denetleme komitelerinin hileli işlemleri ortaya çıkarma konusunda yetersiz kalmaları,
- Denetçilerin hileli işlemleri tespit etmedeki başarısızlıkları,
- Teknolojinin gelişmesiyle ticari işlemlerin karmaşıklaşması,
- Kurumların ve bireylerin devletle olan ilişkilerinde sürekli sorunlar ile karşılaşılması,
- İşletme başarısızlıkları ve iflasların artışı,
- Personellerin yaptıkları yolsuzlukların artması ve bunu önlemenin zorlaşması,
- Mahkemelerin ve avukatların daha fazla uzman desteğine ihtiyaç duymaları,
- Mahkemelere başvuru oranlarının giderek artması,
- Ticari işlemlerin karmaşıklaşması ve çözüm için mahkemelere başvurunun artması,
- Bireyler ve işletmeler ile devlet arasındaki mali sorunların artması,
- Çok sayıda ve yüksek tutarda işletme başarısızlıklarının yaşanması,
- Anlaşmazlıklarda adli muhasebecilerin düzenledikleri rapora ihtiyaç duyulması.

Adli muhasebe mesleğinin uygulama alanları bazı araştırmacılar tarafından, Dava Destek Danışmanlığı (Dava Desteği) ve Hile Denetimi (Araştırmacı Muhasebecilik) olarak iki temel alana ayrılmaktadır (Kaya, 2005:52; Meier vd., 2010:27). Bununla birlikte literatür incelendiğinde adli muhasebe mesleğinin uygulama alanlarının çoğunlukla;

- Dava Destek Danışmanlığı (Dava Desteği),
- Hile Denetimi (Araştırmacı Muhasebecilik) ve
- Uzman Tanıklık/Şahitlik (Bilirkişilik)

olarak üç temel alana ayrıldığı görülmektedir (Rezaee ve Lander, 1996:148; Pazarçeviren, 2005:4; Toraman vd., 2009:37; Kasum, 2009:3; Paranjape ve Sheth, 2011:6; Gülten ve Kocaer, 2011:16; Yücel, 2011:64; Meriç, 2016:28). İkili sınıflandırmada uzman tanıklık/şahitlik (bilirkişilik) faaliyetleri, dava destek danışmanlığının bir alt kolu olarak değerlendirilmektedir.

Adli muhasebe mesleğinin uygulama alanları aşağıda ele alınmaktadır.

Dava Destek Danışmanlığı (Dava Desteği): Mahkemeye intikal eden bir olayda, dava esnasında ya da dava öncesinde avukatların görüşünü şekillendirmek ve savunmalarına dayanak oluşturmak maksadıyla muhasebe desteği sunulması dava destek hizmeti olarak ifade edilmektedir. Adli muhasebeciler, dava destek hizmeti verirken yeri geldiğinde davalı taraf yeri geldiğinde davacı taraf için görev alabilmektedirler. Davacı taraf ile çalışan adli muhasebeci, muhasebe işlemlerinden kaynaklı muhtemel dolandırıcılık, yolsuzluk olaylarını deliller ışığında kanıtlamaya çalışırken, davalı taraf için ise durum tam tersi olabilmektedir. Dava desteği alanında, adli muhasebecilere genellikle ilgili verilerin toplanması ve toplanan verilerin analiz ve yorumlanması için ihtiyaç duyulabilmektedir. Ayrıca adli muhasebeci, mahkemelerde hâkimin yetersiz kaldığı muhasebe yönünden mahkeme adına da görev alabilmektedir (Keleş ve Keleş 2014:62). Başka bir ifadeyle dava destek danışmanlığı, avukat desteğinin yanı sıra mali bir olayla ilgili kanıtları toplayarak değerlendirmesi, finansal zararların tespiti için toplanan verilerin analiz ve yorumlanması, mahkeme heyetine soruşturmalarda vaka ile ilgili sözel kanıtların sağlanması ve oluşan davaların yürütülme sürecinde muhasebe desteği sağlayan dava desteğinin uygulama alanı oldukça geniştir (Kasap, 2012:125).

Hile Denetimi (Araştırmacı Muhasebecilik): Adli muhasebe uygulama alanlarından olan hile denetçiliği, araştırmacı muhasebecilik olarak da adlandırılmaktadır. Bu kapsamda hile denetçiliği işletme içinde vuku bulan ya da vuku bulması muhtemel olan hile vakalarının araştırılması, incelenmesi, tespit ve önlenmesi şeklinde faaliyetleri kapsayan uygulama alanıdır (Keleş ve Keleş 2014:64; Öztürk vd., 2019:167). Örnek vermek gerekirse bir işletmede, yöneticinin veya işletme çalışanlarından herhangi birinin yaptığı hile, hırsızlık, zimmete para geçirme vb. olaylarda da adli muhasebecilere başvurulmaktadır. Yani adli muhasebeciler hile denetimi uzmanlık alanında, kriminal soruşturmalarda dahi işletme yönetimine destek sağlayabilmektedir (Kasap, 2012:125). Ayrıca adli muhasebeciler, şirket yönetimine, suç unsuru taşıyan vakalarda muhtemel idari hataların olup olmadığı konusunda, yapılan işlemlerde, muhasebe kayıtlarında ya da belgelerde ortaya çıkabilecek sorunlarda da fayda sağlamaktadırlar (Karacan, 2012:112). Özetle hile denetçiliği uygulama alanı, işletme verimliliğinin artırılması yönünde, hilelerin ortaya çıkarılmasında ve önlenmesinde, işletmenin sağlıklı işleminde doğru kararlar almasında, hile ve yolsuzlukların büyük maddi zararlara yol açmadan önlenmesi konusunda adli muhasebeciler geniş ve kapsamlı çalışmalar yürütmektedirler (Çankaya vd., 2014:72).

Uzman Tanıklık/Şahitlik (Bilirkişilik): Adli muhasebe uygulama alanlarından biri olan uzman şahitlik, dava destek uygulama alanından sonra en ihtiyaç duyulan alan olarak fayda sağlamaktadır. Genel olarak uzman şahitlerin faaliyet alanları, dava konusuyla ilgili detaylı inceleme ve araştırma yapmak ve çeşitli veriler toplayarak bu verileri değerlendirerek bir kanaate ulaşmaktır. Ulaşılan kanaat ışığında ise mahkemede yargıç ve avukatlara öğretici ve açıklayıcı bir şekilde sunmaktır (Bekçioğlu vd.,2013:8). Daha açık anlatımla adli muhasebe uygulama alanlarından olan uzman şahitliğin ilk aşamasında, dava ile ilgili tüm bilgileri ve finansal verilerin toplanmasını sağlayarak avukatlara destek sağlamaktadırlar. Bir diğer aşamada ise talep edildiği takdirde elde etmiş oldukları bilgileri üçüncü kişilerce anlaşılmasını sağlamak amacıyla kanıtlarıyla birlikte uzman şahitlik yapabilmektedirler. Aynı zamanda adli muhasebeci teknik bilgi ve becerisiyle hâkimin karmaşık süreçleri anlamasına yardımcı olmaktadır. Bundan mütevellit adli muhasebecilerin mahkemenin verdiği kararları etkileme konusunda büyük önemleri olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Öztürk vd., 2019:168).

3. LİTERATÜR TARAMA

Pehlivan ve Dursun (2012) yapmış oldukları çalışmalarında, Türkiye’deki akademisyenlerin adli muhasebe eğitime olan bakış açılarını incelemişlerdir. Yapılan analiz sonucunda Türkiye’de adli muhasebe ile ilgili yeterli bir eğitim altyapısının olmadığına ayrıca eğitim veren akademik çevrenin adli muhasebe eğitiminin müfredata eklenmesi konusunda isteksiz oldukları görüşlerine ulaşılmıştır. Bu sebeple Ülkemizde adli muhasebe eğitiminin geliştirilmesine yönelik birtakım önerilerde bulunmuşlardır.

Çabuk ve Yücel (2012) yapmış oldukları çalışmalarında, adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye’deki gelişimini incelemişlerdir. Çalışmanın evrenini 683 adet YMM Şirketi oluşturmuştur. Çalışma sonucunda Türkiye’de mevcut denetim sürecinin adli muhasebe mesleği gereklilikleri için gerekli alt yapısının ve eğitim sisteminin yetersiz olduğu görülmüştür.

Akın ve Onat (2015) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeye bakış açıları değerlendirilmiş ve demografik özellikler açısından farklılıklara bakılmıştır. Araştırma sonucunda adli muhasebecilik mesleğinin cinsiyet ve yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çetinoğlu ve Bakar (2017) Dumlupınar Üniversitesi’nde yaptıkları çalışmada, muhasebe öğrencilerinin adli muhasebeye ilişkin farkındalık düzeyleri incelenmiş; kadın öğrencilerin bu alana daha ilgili olduğu, iş tecrübesinin bilgi düzeyine etkisi olmadığı, ancak son sınıf öğrencilerinin daha bilinçli olduğunu ortaya koymuşlardır. Türkiye’de adli muhasebe eğitiminin yeterince gelişmediğini, bu nedenle üniversitelerde disiplinler arası yüksek lisans ve doktora programlarının açılması ve adli muhasebe derslerinin müfredata eklenmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Kıllı ve Çeviren (2017) yapmış oldukları çalışmada, Mersin ilindeki Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalık düzeylerini ölçmeyi hedeflemişlerdir. Yapılan araştırma sonucunda muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe kavramı ve adli muhasebe mesleği hakkında bilgi sahibi oldukları görüşüne ulaşılmış ancak adli muhasebe mesleğinin gerekliliği yönünde net bir algı oluşmadığı görülmüştür.

Osho (2017) yapmış olduğu çalışmada, Nijerya’daki üniversite mali sistemine adli muhasebenin etkisi incelenmiştir. Nijerya’daki üniversite mali sisteminin tüm dışsal değişkenlerin etkisinden önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koyulmuştur.

Öztürk vd., (2019) yapmış oldukları çalışmada, TRA 2 Bölgesi Akademisyenlerinin adli muhasebeye bakış açısı ve adli muhasebe eğitimi konusundaki görüşleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda TRA 2 bölgesindeki devlet üniversitelerinde adli muhasebe eğitiminin ders müfredatlarında olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akgül (2019) tarafından yapılan çalışmada, Kayseri ilinde muhasebe dersi alan yükseköğretim öğrencilerinin adli muhasebe kavramı hakkındaki farkındalığı araştırmak amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Kayseri ilindeki yükseköğretim öğrencilerin farkındalıklarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Altunay ve Akıncı (2021) yapmış oldukları çalışmalarında, adli muhasebe kavramının farkındalığını ölçmek amacıyla Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü'nde okuyan öğrenciler seçilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre öğrencilerin çoğunluğu adli muhasebe konusunda bilgi sahibi olmadığı ancak gün geçtikçe farkındalığın arttığını ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere daha olumlu yaklaştıkları sonuçları elde edilmiştir.

Üçoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada, yurt dışındaki 23 üniversitenin adli muhasebe yüksek lisans programlarını inceleyerek Türkiye için müfredat modeli oluşturmayı amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye'de açılacak adli muhasebe yüksek lisans programında zorunlu olması gereken 10 ders ve 2 seçmeli ders belirlenerek asgari içerikler ile müfredat geliştirilmiş, geliştirilen müfredat ile zorunlu dersler, öğrenme çıktıları ve adli muhasebecide olması gereken bilgi setiyle eşleştirilmiştir.

Şıtak ve Şıtak (2021) yapmış oldukları çalışmalarında, Osmaniye Düziçi MYO muhasebe dersi alan öğrencilerin adli muhasebe kavramına olan farkındalık düzeyleri araştırılmış olup öğrencilerin adli muhasebe kavramına yönelik demografik özelliklere göre farklılıkları değerlendirilmiştir. Sonuçlarına göre öğrencilerin adli muhasebe kavramını daha önce duymadıkları, meslek hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve bu konuyla ilgili ders almadıkları tespit edilmiş, cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterdiği ortaya konulmuştur.

Özer ve Esmeray (2021) tarafından yapılan çalışmada, Kayseri'de SMMMO'ya kayıtlı muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe ile ilgili görüşleri değerlendirilmiş ve adli muhasebecilik mesleği ile ilgili farkındalıklarının ve algı düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda yaş grupları ve deneyim açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Çil Koçyiğit vd., (2022) yapmış oldukları çalışmalarında, Türkiye'de Muhasebe-Finansman anabilim dalında görev yapan öğretim elemanlarının; adli muhasebeye ilişkin farkındalık düzeylerinin, mesleğe ihtiyaç duyulan konular ve adli muhasebe eğitiminin hakkındaki görüşlerinin ve Türkiye'deki gelişimine yönelik önerilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda yüksek düzeyde olumlu yaklaşım görülmüştür. Ayrıca daha önce bilrkişilik yapıp yapılmadığı ve yaş değişkeni açısından söz konusu görüşlerin anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çil Koçyiğit vd., (2023) yaptıkları çalışmada, Nevşehir'deki muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeciliğe yönelik farkındalığını, bu alandaki ihtiyaçları ve gelişime yönelik önerileri incelemiştir. Katılımcıların çoğu deneyimli, erkek ve SMMM unvanına sahip olup, genellikle lisans ve lisansüstü mezunudur. Adli muhasebeciliğe dair farkındalıklarının yüksek

olduğu, özellikle hile tespiti ve dijital incelemelerde bu mesleğe ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Eğitim faaliyetleri ile staj uygulamalarının artırılması ve adli muhasebecilik mesleğinin gelişimi için ulusal düzeyde daha geniş kapsamlı çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Tosunoğlu vd., (2024) yapmış oldukları çalışma, Türkiye’de adli muhasebe eğitiminin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmekte ve müfredatta yer alması gereken dersler ile öğretim tekniklerini belirlemeyi amaçlamıştır. 332 akademisyenin katılımıyla yapılan çalışma, adli muhasebenin çok disiplinli yapısıyla öğrencilere önemli kazanımlar sağladığını ortaya koymuştur. Güçlü yönler arasında mesleki fayda ve kariyer olanakları; zayıf yönler arasında ise müfredat tutarsızlıkları, standart eksikliği ve kaynak yetersizliği öne çıkmaktadır.

4. MUHASEBE DERSİ ALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ADLİ MUHASEBE KAVRAMINA İLGİ VE FARKINDALIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın etik yönü ve araştırmanın yöntemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, adli muhasebe kavramı hakkında bilgi vermenin yanı sıra Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nde ön lisans, lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyde öğrenim görmekte olan ve muhasebe dersi almış son sınıf öğrencilerinin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve analiz edilmesidir. Bugünün öğrencilerinin yarının muhtemel Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) veya Yeminli Mali Müşavir (YMM) unvanlarına sahip muhasebe meslek mensupları olabileceği bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

4.2. Araştırmanın Etik Yönü

Bu makale, yayın ve araştırma etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yazarlar tarafından gerek kaynakça kullanırken gerekse araştırma yapılırken bütün etik kurallara uyulmuştur. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu’nun 11.06.2024 tarihli toplantısında alınan 2024/7 sayılı kararı ile araştırmanın etik olarak uygunluğuna oy birliğiyle karar verilmiştir (EK 1). Ayrıca araştırma Turnitin yazılımı kullanılarak taranmıştır. Turnitin yazılımı kullanılarak elde edilen benzerlik raporunda benzerlik oranının (bibliyografya hariç) toplamda %20’yi ve her bir kaynak bazında da %5’i geçmediği görülmektedir (EK 2).

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi bölümünde; araştırmanın kapsamı ve kısıtları, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin toplanması, araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler ve araştırma verilerinin güvenilirliğine yer verilecektir.

4.3.1. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Bu araştırma; Sivas merkezde ön lisans, lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyinde eğitim veren Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ile Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ve Muhasebe, Finans ve Bankacılık ana bilim dallarında eğitim alan öğrencileri kapsamaktadır.

Bu araştırmaya Sivas'ın ilçelerinde ön lisans ve lisans düzeyinde eğitim veren meslek yüksekokulları, yüksekokullar ve Sivas merkezde eğitim veren İktisadi İdari Bilimler Fakültesi dışındaki diğer fakülteler dâhil edilmemiştir. Araştırmanın bir diğer kısıtı ise araştırmanın sadece muhasebe dersi almış son sınıf öğrencileri ile yapılmış olmasıdır.

4.3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Sivas merkezde Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ile Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ve Muhasebe, Finans ve Bankacılık ana bilim dallarında eğitim alan ve muhasebe dersi almış son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Öğrencilerin danışmanlarından alınan bilgilere göre Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu'nda 1.121, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde 974 ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 53 olmak üzere toplam 2.148 muhasebe dersi almış son sınıf öğrencisi bulunmaktadır.

Araştırma evreninin bilindiği durumlarda, seçilecek örneklemin büyüklüğünün tespiti için aşağıdaki formül kullanılabilir (Salant ve Dillman, 1994:55; Arslan 2022:1576; Akgün ve Bozkurt 2023:7; Arslan ve Demir, 2022).

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

Formülde,

n = Örneklem alınacak birey sayısı,

N = Evrendeki birey sayısı,

p = İncelenecek olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı),

q = İncelenecek olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı),

t = Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer,

d = Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen + sapma olarak simgelenmiştir.

t = 1,96'dır. $\alpha = 0.05$ 'de ∞ serbestlik derecesindeki "T" değeridir.

$$n = \frac{2.148 \cdot 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{0,05^2 \cdot (2.148 - 1) + 1,96^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = 326$$

Formüle göre, %95 güven aralığında %5 hata payı ile örneklem büyüklüğü 326 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla 326 öğrenci araştırma evrenini temsil edecek niteliktedir. Bununla birlikte örneklem seçiminde ulaşılması gereken öğrenci sayısından (326) daha fazla sayıda toplam 344 öğrenci ile görüşme sağlanmıştır.

4.3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Bu çerçevede, araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde, konu ile ilgili literatürden ve daha önce yapılmış çalışmalardan (Şıtak ve Şıtak 2021, Çil Koçyiğit vd., 2022 ve Öztürk 2019) yararlanılarak bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formunda yer alan soruların kolay anlaşılabilir ve odaklı sorular olmasına, soruların herhangi bir yönlendirme içermemesine dikkat edilerek mantıklı bir biçimde düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Ayrıca ön test amacıyla öğrencilerle görüşülmüş ve anket formundaki ifadelerin araştırmanın amacıyla uyumu hakkındaki görüşleri alınmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Demografik bilgilere yer verilen ilk bölümde ayrıca öğrencilerin eğitim düzeylerinin ve genel not ortalamalarının da yer aldığı 4 soru bulunmaktadır. Adli muhasebe kavramına ilgi düzeyine yönelik ifadelerin yer aldığı ikinci bölüm “evet”, “hayır” şeklinde oluşturulan 6 sorudan oluşmaktadır. Üçüncü bölüm ise adli muhasebe kavramı farkındalık düzeyini tespit etmek amacıyla 5’li likert tipinde hazırlanmış 20 ifadeden oluşmaktadır. İfadelere verilen cevap seçenekleri (5) Kesinlikle Katılıyorum” dan (1) Kesinlikle Katılmıyorum” aralığında yer almaktadır. Anketler yüz yüze ve online olarak titizlikle yapılarak hatalara engel olunmuştur.

4.3.4. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler ve Araştırma Verilerinin Güvenilirliği

Verilerin analizinde açıklayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi, bir veri setinde yer alan değişkenlerin arasındaki ilişkilerinden faydalanarak değişkenlerden daha az sayıda ve aralarında korelasyon bulunmayan faktörleri tespit etmeyi amaçlayan bir istatistiksel analiz yöntemidir (Özdamar,2013:212). Açıklayıcı faktör analizi genellikle psikoloji, sosyal bilimler, sosyoloji, jeoloji, tıp, işletmecilik vb. gibi alanlarda, birimlerin çok sayıdaki birbirleriyle ilişkili özellikleri arasında, birlikte ele alınabilen, birbirleriyle ilişkisiz fakat bir oluşumu açıklamakta yararlanabilecek olanlarını bir araya toplayarak yeni bir adla faktör olarak tanımlamayı sağlayan, yaygın kullanımı olan bir analiz yöntemidir (Kline, 1993:1; Tavşancıl, 2002:47; Karagöz,1991:20-21;Özdamar,2013:210) Açıklayıcı faktör analizi; çok sayıda değişkeni, belirli gruplara ayırarak, grup içindeki değişkenler arasındaki ilişkiyi maksimum, gruplar arasındaki ilişkiyi ise minimum yaparak, grupları yeni değişkenlere dönüştüren bir analizdir. Oluşturulan bu yeni değişkenlere faktör adı verilir (Karagöz vd, 2016:148).

Anket güvenilirliğinde önemli bir ölçüt olan iç tutarlılığı ortaya koyabilmek için Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı hesaplanmıştır.

Ankette yer alan maddelerin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi aşamasında Ki-Kare testi yapılmış olup öncelikle elde edilen verilerin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk ile normallik testi yapılmış, normallik testi sonucu parametrik istatistiksel tekniklerden olan t testi ile One-way ANOVA testi kullanılmıştır.

Katılımcıların, ankette bulunan her bir ifadeye, hangi düzeyde katıldığı ya da görüşlerinin (5) Kesinlikle Katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (2) Katılmıyorum, (1) Kesinlikle Katılmıyorum nitelermelerinden, hangisine girdiği yapılan bir sınıflama ölçeği ile belirlenmiştir. Sınıflama ölçeğinin oluşturulmasında;

Aralık Genişliği (**a**) = Dizi Genişliği ÷ Yapılacak Grup Sayısı formülü kullanılmıştır (Tekin, 1987: 262). Buna göre oluşturulan ölçekte; nitelik düzeyi ve puan değerleri ile değer aralıkları tablo 1’de verilmiştir.

$$a = 4/5$$

a= 0,80 bulunur.

Tablo 1: Anket Maddelerinin Puan Aralıkları

Nitelik Düzeyi	Puan Aralığı	Değer Aralıkları
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,20 - 5,00
Kısmen Katılıyorum	4	3,40 - 4,19
Kararsızım	3	2,60 - 3,39
Kısmen Katılmıyorum	2	1,80 - 2,59
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00 - 1,79

5. ANKET SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları ilerleyen kısımlarda ayrıntılı olarak incelenmektedir.

5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Frekans Tabloları

Katılımcıların demografik özelliklerine ait istatistiki sonuçlar tablo 2’de verilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 22 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait İstatistiki Sonuçlar

Eğitim Durumunuz			Yaşınız		
Eğitim Seviyesi	Frekans (f)	Yüzde (%)	Yaş Aralığı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ön lisans	158	45,93	19 – 24	262	76,16
Lisans	133	38,66	25 – 30	47	13,66
Yüksek Lisans	41	11,92	31 – 36	25	7,27
Doktora	12	3,49	37 +	10	2,91
TOPLAM	344	100,00	TOPLAM	344	100,00
Cinsiyetiniz			Genel Not Ortalaması (GNO)		
Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)	Not Aralığı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	232	67,44	1,99 ve altı	46	13,37
Erkek	112	32,56	2,00 – 2,49	103	29,94
TOPLAM	344	100,00	2,50 – 2,99	114	33,14
			3,00 – 3,49	57	16,57
			3,50 ve üzeri	24	6,98
			TOPLAM	344	100,00

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların %67,44’ü kadın, %32,56’sı ise erkek, %76,16’sı 19–24, %2,91’i ise 37 ve daha yukarı yaş arası öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %45,93’ü ön lisans, %3,49’u doktora eğitim düzeyinde olup %33,14’ü 2,50 – 2,99, %6,98’ ise 3,5 ve üzeri genel not ortalamasına sahiptirler.

5.2. Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Adli Muhasebeye Yönelik İlgi Düzeyine Ait Frekans Tabloları ve Ki-Kare Sonuçları

Katılımcıların eğitim düzeyine göre adli muhasebeye yönelik ilgi düzeyine ait frekansları ve Ki-Kare sonuçları tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Adli Muhasebeye Yönelik İlgi Düzeyine Ait Frekans Tabloları ve Ki-Kare Sonuçları

MADDELER		Ön Lisans		Lisans		Lisansüstü		X ²	P
		Frekans (N)	Yüzde (%)	Frekans (N)	Yüzde (%)	Frekans (N)	Yüzde (%)		
Adli muhasebe ile ilgili bilginiz var mı?	Evet	35	22,2	40	30,1	35	66,0	35,501	0,000
	Hayır	123	77,8	93	69,9	18	34,0		
Eğitim müfredatınızda adli muhasebe dersi aldınız mı?	Evet	25	18,8	16	12,0	18	34,0	13,192	0,001
	Hayır	133	84,2	117	88,0	35	66,0		
Muhasebe, denetim vb. derslerde adli muhasebe ile ilgili bilgiler verildi mi?	Evet	57	36,1	48	36,1	34	64,2	14,669	0,001
	Hayır	101	63,9	85	63,9	19	35,8		
Adli muhasebe mesleğinde kariyer yapmak ister misiniz?	Evet	74	46,8	53	39,8	26	49,1	1,959	0,375
	Hayır	84	53,2	80	60,2	27	50,9		
Adli muhasebe alanında sertifikalar almak ister misiniz?	Evet	103	65,2	79	59,4	38	71,7	2,681	0,262
	Hayır	55	34,8	54	40,6	15	28,3		
Adli muhasebe kavramını daha önce duydunuz mu?	Evet	64	40,5	57	42,9	42	79,2	25,671	0,000
	Hayır	94	59,5	76	57,1	11	20,8		

Tablo 3’teki bulgulara göre;

- “Adli muhasebe ile ilgili bilginiz var mı?” ifadesine ön lisans öğrencilerinin %22,2’si, lisans öğrencilerinin %30,1’i, lisansüstü öğrencilerinin ise %66,0’sı “evet” cevabını vermiştir. X² testi bulgularına göre, öğrencilerin adli muhasebeye yönelik bilgi düzeylerinin eğitim düzeyleri arttıkça anlamlı bir şekilde arttığı tespit edilmiştir (X²=35,501; p<0,05).
- “Eğitim müfredatınızda adli muhasebe dersi aldınız mı?” ifadesine ön lisans öğrencilerinin %18,8’i, lisans öğrencilerinin %12,0’si, lisansüstü öğrencilerinin ise %34,0’ü “evet” cevabını vermiştir. X² testi bulgularına göre, öğrencilerin adli muhasebe dersini almış olma oranlarının eğitim düzeyleri arttıkça anlamlı derecede arttığı belirlenmiştir (X²=13,192; p<0,05).
- “Muhasebe, denetim vb. derslerde adli muhasebe ile ilgili bilgiler verildi mi?” ifadesine ön lisans öğrencilerinin %36,1’i, lisans öğrencilerinin %36,1’i, lisansüstü öğrencilerinin ise %64,2’si “evet” cevabını vermiştir. X² testi bulgularına göre, öğrencilerin adli muhasebe ile ilgili bilgileri ilgili derslerde edinme durumunun da eğitim düzeyleri arttıkça anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir (X²=14,669; p<0,05).
- “Adli muhasebe mesleğinde kariyer yapmak ister misiniz?” ifadesine ön lisans öğrencilerinin %46,8’i, lisans öğrencilerinin %39,8’i, lisansüstü öğrencilerinin ise

%49,1'i "evet" cevabını vermiştir. X^2 testi bulgularına göre, öğrencilerin adli muhasebe mesleği alanında kariyer yapma istekleri eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($X^2=1,959$; $p>0,05$).

- "Adli muhasebe alanında sertifikalar almak ister misiniz?" ifadesine ön lisans öğrencilerinin %65,2'si, lisans öğrencilerinin %59,4'ü, lisansüstü öğrencilerinin ise %71,7'si "evet" şeklinde cevap vermiştir. X^2 testi sonucunda, öğrencilerin adli muhasebe alanında sertifikalar alma isteklerinin eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($X^2=2,681$; $p>0,05$).
- "Adli muhasebe kavramını daha önce duydunuz mu?" ifadesine ön lisans öğrencilerinin %40,5'i, lisans öğrencilerinin %42,9'u, lisansüstü öğrencilerinin ise %79,2'si "evet" cevabını vermiştir. X^2 testi bulgularına göre, öğrencilerin adli muhasebe kavramını duymuş olma oranlarının eğitim düzeyleri arttıkça anlamlı bir artış gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=25,671$; $p<0,05$).

5.3. Katılımcıların Farkındalık Düzeylerine Ait Frekans Tabloları ve Ortalamaları

Katılımcıların farkındalık düzeylerine ait frekans tabloları ve ortalamaları tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Farkındalık Düzeylerine Ait Frekans Tabloları ve Ortalamaları

Anket Katılımcılarının Farkındalık Düzeylerine Ait Frekans Tabloları ve Ortalamaları	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1 Adli muhasebe, muhasebenin bir alt kavramıdır.	20	5,8	40	11,6	141	41,0	80	23,3	63	18,3	3,37	1,08
2 Adli muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	117	34,0	89	25,9	88	25,6	31	9,0	19	5,5	2,26	1,18
3 Adli muhasebe dersi ön lisans müfredatına eklenmelidir.	53	15,4	51	14,8	129	37,5	64	18,6	47	13,7	3,00	1,23
4 Adli muhasebe dersi lisans müfredatına eklenmelidir.	33	9,6	47	13,7	98	28,5	96	27,9	70	20,3	3,36	1,22
5 Adli muhasebe dersi sadece lisansüstü müfredatta olmalıdır.	57	16,6	56	16,3	119	34,6	60	17,4	52	15,1	2,98	1,27
6 Adli muhasebe, muhasebe mesleğini daha saygın konuma getirecektir.	20	5,8	35	10,2	130	37,8	86	25,0	73	21,2	3,46	1,11
7 Türkiye'de adli muhasebe ile ilgili bir yasal düzenleme mevcuttur.	27	7,8	59	17,2	188	54,7	47	13,7	23	6,7	2,94	0,94
8 Türkiye'de adli muhasebe önemli bir yere sahiptir.	32	9,3	48	14,0	182	52,9	53	15,4	29	8,4	3,00	1,00
9 Adli muhasebe ile ilgili seminer, konferans gibi etkinliklere mutlaka katılıyorum.	58	16,9	55	16	118	34,3	57	16,6	56	16,3	2,99	1,29
10 Türkiye'de adli muhasebeye ihtiyaç vardır.	16	4,7	41	11,9	133	38,7	76	22,1	78	22,7	3,46	1,11
11 Adli muhasebeci unvanına/sertifika-sına sahip olmak isterim.	20	5,8	29	8,4	103	29,9	84	24,4	108	31,4	3,67	1,17

12 Adli muhasebe hile ve yolsuzlukların önlenmesinde büyük bir rol oynar.	18	5,2	19	5,5	110	32,0	91	26,5	106	30,8	3,72	1,12	
13 Adli muhasebe eğitimi Türkiye'de birçok üniversitede verilmektedir.	26	7,6	53	15,4	186	54,1	39	11,3	40	11,6	3,04	1,02	
14 Adli muhasebe, muhasebe mesleğinde yeni bir uzmanlık alanıdır.	18	5,2	22	6,4	146	42,4	81	23,5	77	22,4	3,51	1,07	
15 Ön lisans düzeyinde adli muhasebe dersi almak herhangi bir fayda sağlamaz.	92	26,7	77	22,4	120	34,9	31	9,0	24	7,0	2,47	1,18	
16 Lisans düzeyinde adli muhasebe dersi almak herhangi bir fayda sağlamaz.	104	30,2	76	22,1	107	31,1	39	11,3	18	5,2	2,39	1,18	
17 Türkiye’de adli muhasebe eğitimi verebilecek öğretim üyeleri mevcuttur.	29	8,4	32	9,3	146	42,4	85	24,7	52	15,1	3,29	1,10	
18 Adli muhasebe, muhasebe mesleğinin vizyonuna olumlu katkı sağlar.	22	6,4	19	5,5	119	34,6	95	27,6	89	25,9	3,61	1,12	
19 Adli muhasebe, adliyelerin muhasebe sistemidir.	33	9,6	47	13,7	155	45,1	59	17,2	50	14,5	3,13	1,12	
20 Adli muhasebe eğitimini, üniversiteler değil yetkili özel kuruluşlar vermektedir.	57	16,6	47	13,7	148	43,0	48	14,0	44	12,8	2,98	1,20	
Kesinlikle Katılıyorum	4,20 - 5,00	Katılmıyorum				1,80 - 2,59			Kararsızım				2,60 - 3,39
Katılıyorum	3,40 - 4,19	Kesinlikle Katılmıyorum				1,00 - 1,79							

Tablo 4'deki bulgulara göre katılımcıların farkındalık düzeylerine ait yorumlar aşağıda yer almaktadır:

- 6 Adli muhasebe, muhasebe mesleğini daha saygın konuma getirecektir.
- 10 Türkiye'de adli muhasebeye ihtiyaç vardır.
- 11 Adli muhasebeci unvanına/sertifikasına sahip olmak isterim.
- 12 Adli muhasebe hile ve yolsuzlukların önlenmesinde büyük bir rol oynar.
- 14 Adli muhasebe, muhasebe mesleğinde yeni bir uzmanlık alanıdır.
- 18 Adli muhasebe, muhasebe mesleğinin vizyonuna olumlu katkı sağlar.

Katılımcıların çoğunluğu yukarıdaki ifadelerin tamamı için **“kararsızım”** seçeneğini işaretlemişlerdir. Ancak ifadelerin genel ortalamalarına bakıldığında ortalama eğilimin **“katılıyorum”** aralığında olduğu görülmektedir. Sonuçlar değerlendirildiğinde, katılımcıların adli muhasebe ve adli muhasebe mesleği ile ilgili çok bilgi sahibi olmamalarına rağmen adli muhasebe ve adli muhasebe mesleğini faydalı buldukları ve olumlu yaklaşıtları ifade edilebilir.

- 1 Adli muhasebe, muhasebenin bir alt kavramıdır.
- 3 Adli muhasebe dersi ön lisans müfredatına eklenmelidir.
- 4 Adli muhasebe dersi lisans müfredatına eklenmelidir.
- 5 Adli muhasebe dersi sadece lisansüstü müfredatta olmalıdır.
- 7 Türkiye'de adli muhasebe ile ilgili bir yasal düzenleme mevcuttur.
- 8 Türkiye'de adli muhasebe önemli bir yere sahiptir.
- 9 Adli muhasebe ile ilgili seminer, konferans gibi etkinliklere mutlaka katılıyorum.
- 13 Adli muhasebe eğitimi Türkiye'de birçok üniversitede verilmektedir.
- 17 Türkiye'de adli muhasebe eğitimi verebilecek öğretim üyeleri mevcuttur.
- 19 Adli muhasebe, adliyelerin muhasebe sistemidir.

- 20 Adli muhasebe eğitimini, üniversiteler değil yetkili özel kuruluşlar vermelidir.

Katılımcıların çoğunluğu yukarıdaki ifadelerde “**kararsızım**” seçeneğini işaretleyerek cevap vermişlerdir. İfadelerin genel ortalamalarına bakıldığında da ortalamanın “**kararsızım**” aralığında olduğu görülmektedir. Sonuçlar değerlendirildiğinde, katılımcıların adli muhasebe eğitimi konusundaki bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve adli muhasebe eğitiminin neresinde hangi kurumlar tarafından verildiği ya da verilmesi gerektiği konusunda fikir sahibi olmadıkları görülmüştür.

- 2 Adli muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.
- 15 Ön lisans düzeyinde adli muhasebe dersi almak herhangi bir fayda sağlamaz.
- 16 Lisans düzeyinde adli muhasebe dersi almak herhangi bir fayda sağlamaz.

Katılımcıların çoğunluğu 2 numaralı ifade için “**kesinlikle katılmıyorum**” yönünde, 15 ve 16 numaralı ifadeler için ise “**kararsızım**” yönünde görüş belirtmişlerdir. Ancak ifadelerin genel ortalamalarına bakıldığında ortalamaların “**katılmıyorum**” aralığında değer aldığı görülmektedir. Sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olmadıkları fakat adli muhasebe dersinin ön lisans ve lisans düzeyinde alınması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılabilmektedir.

5.4. Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan ve 20 maddeden oluşan adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeği için yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen KMO katsayısı değeri ve Bartlett Testi sonuçları tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: KMO Katsayısı ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Ölçüm Yeterliği	0,830	
Bartlett Testi	Ki – Kare Değeri	1318,532
	sd	66
	p	0,000

Tablo 5’teki bulgulara göre KMO katsayısı 0,830 olarak bulunmuştur. Bu değer “çok iyi” sınıflandırmasına karşılık gelmektedir. Buna göre, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için çok iyi düzeyde bir yeterlilik derecesine sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, Bartlett testi de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu durumda verilerin faktör analizine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu aşamada 20 maddeden oluşan ölçeğe Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis) temelinde açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Hiçbir faktör altına yerleşmeyen ve faktör yük değeri düşük olan 8 adet madde ölçekten çıkarılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

Ölçek Alt Bo-yutu	Maddeler	Faktör Yüğü	Özde-ğer	Açıklanan Var-yans	Kümülatif Varyans (%)
	Madde 6	0,722			
	Madde 10	0,768			
	Madde 11	0,727			

Katkı	Madde	12	0,817	4,008	33,397	33,397
	Madde	14	0,753			
	Madde	18	0,760			
Eğitim	Madde	5	0,593	2,028	16,902	50,299
	Madde	15	0,827			
	Madde	16	0,808			
Önem	Madde	7	0,837	1,234	10,284	60,583
	Madde	8	0,779			
	Madde	13	0,576			

Tablo 6’da görüldüğü üzere, ölçeğin nihai formu 3 alt boyut altında toplanan toplam 12 maddeden meydana gelmektedir. Bir ölçekte yer alacak nihai faktör sayısını belirlemede kullanılan en yaygın ölçüt, özdeğeri 1’den büyük olan faktörlerin ölçme yapısına dâhil edilmesidir (Kartal ve Bardakçı, 2018:42)

Bu bağlamda Tablo 6’daki bulgular dikkate alındığında, faktörlere ait özdeğerlerin sırasıyla “Katkı” alt boyutu için 4,008 olarak, “Eğitim” alt boyutu için 2,028 olarak, “Önem” alt boyutu içinse 1,234 olarak hesaplandığı görülmektedir. Diğer taraftan özdeğerlerin açıkladığı kümülatif varyans miktarının toplam varyansı açıklama oranı tatmin edici bir düzeye gelene kadar faktörler ölçüm modeline alınabilmektedir. Literatürde bu düzeyin sosyal bilimler için en az % 60 arasında olması yeterli görülmektedir (Karagöz, 2016:880). Toplam açıklanan varyansın yüksek olması aynı zamanda yapı geçerliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Geliştirilmekte olan ölçeğin toplam varyansın %60,583’ünü açıkladığı (Faktör 1: %33,397, Faktör 2: %16,902, Faktör 3: %10,284) görülmektedir. Bu açıklanan toplam varyans değerinin kritik değer olan %60’tan büyük ve yeterli bir değer olduğu söylenebilir. Aynı zamanda maddelerin faktör yükü değerleri 0,576 ile 0,837 aralığında değişim göstermektedir. Maddelerin faktör yükü değeri için literatürde 0,45 üzeri değerler iyi bir ölçüt olarak önerilmektedir (Büyüköztürk, 2002:118). Tablo 6’daki bulgular araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğin maddelerine ait faktör yük değerlerinin yapı geçerliği yönünden oldukça yeterli değerler olduklarını göstermektedir.

Bir ölçeğin güvenilirliğinin değerlendirildiği en önemli gösterge ise iç tutarlılık analizidir. (Kartal ve Bardakçı, 2018:39). İç tutarlılığın belirlenmesinde en yaygın olarak kullanılan istatistiksel gösterge Cronbach α katsayısıdır. Literatürde kabul görmüş olan kritere göre Cronbach α katsayısı aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir (Özdamar, 2013:522):

Cronbach Alfa (α) Katsayısı	Yorum
$0,00 \leq \alpha \leq 0,40$	Güvenilir Değildir.
$0,41 \leq \alpha \leq 0,60$	Düşük Güvenirliktedir.
$0,61 \leq \alpha \leq 0,80$	Oldukça Güvenilirdir.
$0,81 \leq \alpha \leq 1,00$	Yüksek Derecede Güvenilirdir.

Bu aşamada adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeğinin tamamı ve alt boyutları için Cronbach α katsayısı hesaplanmış ve bulgular tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Ölçek ve Alt Boyutlarına İlişkin Cronbach α Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach α
Katkı	6	0,864
Eğitim	3	0,627
Önem	3	0,645
Genel	12	0,747

Tablo 7’de görüldüğü üzere, adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeğinin alt boyutlarına ait hesaplanan Cronbach α iç tutarlılık katsayıları sırasıyla: “Katkı” alt boyutu için 0,864 olarak, “Eğitim” alt boyutu için 0,627 olarak, “Önem” alt boyutu için 0,645 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tamamı için Cronbach α iç tutarlılık katsayısı ise 0,747 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre, “Katkı” alt boyutunun yüksek derecede, “Eğitim” ve “Önem” alt boyutlarının ve ölçeğin tamamının oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların katılımcıların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan t testine ait bulgulara tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Adli Muhasebeye Yönelik Farkındalık Alt Boyutlarına Ait Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutu	Cinsiyet	N	Ort.	ss.	t	p
Katkı	Kadın	232	3,57	0,83	-0,004	0,997
	Erkek	112	3,57	0,92		
Eğitim	Kadın	232	2,58	0,88	-1,017	0,310
	Erkek	112	2,69	0,99		
Önem	Kadın	232	2,97	0,78	-0,673	0,501
	Erkek	112	3,03	0,71		
Genel	Kadın	232	3,17	0,53	-0,633	0,527
	Erkek	112	3,22	0,64		

Tablo 8’deki bulgulara göre, katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeği genel puan ortalamaları katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t=-0,004$; $p>0,05$). Aynı şekilde, katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeğinin her üç alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının da katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 9: Eğitim Düzeyine Göre Adli Muhasebeye Yönelik Farkındalık Alt Boyutlarına Ait Puan Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Alt Boyutu	Eğitim Düzeyi	N	Ort.	ss.	F	p	Farklılığın Kaynaklandığı Gruplar
Katkı	Ön Lisans	158	3,36	0,89	27,782	0,000	1 < 3; 2 < 3
	Lisans	133	3,53	0,73			
	Lisansüstü	53	4,31	0,68			
Eğitim	Ön Lisans	158	2,54	0,90	4,107	0,017	1 < 2
	Lisans	133	2,78	0,80			
	Lisansüstü	53	2,41	1,15			
Önem	Ön Lisans	158	2,95	0,80	0,577	0,562	-
	Lisans	133	3,02	0,65			
	Lisansüstü	53	3,06	0,87			
Genel	Ön Lisans	158	3,05	0,65	14,477	0,000	1 < 2; 1 < 3; 2 < 3
	Lisans	133	3,22	0,42			
	Lisansüstü	53	3,52	0,48			

Tablo 9’daki bulgulara göre, katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeği genel puan ortalamaları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=14,477$; $p<0,05$). Bu farklılık her üç alt boyut için aşağıda değerlendirilmiştir:

- Katkı alt boyutu açısından değerlendirildiğinde lisansüstü öğrencilerin, ön lisans öğrencilerine göre ve lisans öğrencilerine göre farklılaştığı görülmektedir. Ortalamaları değerlendirildiğinde lisansüstü öğrencilerin ön lisans ve lisans öğrencilerine göre daha olumlu görüş belirttiği görülmektedir.
- Eğitim alt boyutu açısından değerlendirildiğinde lisans öğrencilerinin ön lisans öğrencilerine göre görüşlerinin farklılaştığı belirlenmiş ve ortalamalara bakıldığında lisans öğrencilerinin eğitim boyutu açısından ön lisans öğrencilerinden daha olumlu düşündükleri görülmektedir.
- Önem alt boyutu ortalama puanlarının ise eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Genel puan ortalamalarına göre lisansüstü öğrenciler hem ön lisans öğrencilerine göre hem de lisans öğrencilerine göre daha olumlu görüş belirtirken, lisans öğrencileri de ön lisans öğrencilerine göre daha olumlu görüş belirtmektedirler. Bu sonuçlardan hareketle, öğrencilerin eğitim düzeyleri arttıkça adli muhasebeye yönelik farkındalık düzeylerinin de arttığı ifade edilebilir.

Tablo 10: Başarı Düzeyine Göre Adli Muhasebeye Yönelik Farkındalık Alt Boyutlarına Ait Puan Ortalamalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Alt Boyutu	GNO	N	Ort.	ss.	F	p	Farklılığın Kaynaklandığı Gruplar
Katkı	1,99 ve altı	46	3,12	0,89	4,399	0,002	1 < 2; 1 < 3; 1 < 4; 1 < 5
	2,00-2,49	103	3,59	0,82			
	2,50-2,99	114	3,66	0,86			
	3,00-3,49	57	3,62	0,89			
	3,50 ve üzeri	24	3,85	0,68			
Eğitim	1,99 ve altı	46	2,51	0,81	2,196	0,069	-
	2,00-2,49	103	2,66	0,91			
	2,50-2,99	114	2,68	0,85			
	3,00-3,49	57	2,69	1,10			
	3,50 ve üzeri	24	2,13	0,82			
Önem	1,99 ve altı	46	2,91	0,94	0,334	0,855	-
	2,00-2,49	103	2,98	0,67			
	2,50-2,99	114	3,05	0,74			
	3,00-3,49	57	2,95	0,66			
	3,50 ve üzeri	24	3,01	1,01			
Genel	1,99 ve altı	46	2,91	0,75	3,293	0,011	1 < 2; 1 < 3; 1 < 4
	2,00-2,49	103	3,20	0,52			
	2,50-2,99	114	3,26	0,51			
	3,00-3,49	57	3,22	0,61			
	3,50 ve üzeri	24	3,21	0,44			

Tablo 10'daki bulgulara göre, katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalık ölçeği

genel puan ortalamaları katılımcıların genel not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=3,293$; $p<0,05$). Bu farklılık her üç alt boyut için aşağıda değerlendirilmiştir:

- Katkı alt boyutu açısından değerlendirildiğinde 2,00 - 2,49 genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan, 2,50 - 2,99 genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan, 3,00 - 3,49 genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan, 3,50 ve üzeri genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- Eğitim alt boyutu açısından değerlendirildiğinde genel not ortalamaları açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).
- Önem alt boyutu açısından değerlendirildiğinde genel not ortalamaları açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Genel puan ortalamalarına göre 2,00 - 2,49 genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan, 2,50 - 2,99 genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan, 3,00 - 3,49 genel not ortalamasına sahip katılımcılar 1,99 ve altı genel not ortalamasına sahip katılımcılardan anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu sonuçlardan hareketle genel not ortalaması arttıkça farkındalık düzeylerinin arttığı görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de adli muhasebe kavramı, adli muhasebe mesleği ve eğitimi konusunda yeterli bilgi ve uygulama olmamakla birlikte günümüzde gelişme aşamasındadır. Bu sürecin hızlanması ve gelişimine katkı sağlamak amacıyla öncelikle eğitim olanaklarının artırılması ve iyileştirilmesi bununla birlikte yasal alt yapının hazırlanması ve tamamlanması gerekmektedir. Bu sebeplerden ötürü temelden bu farkındalığın oluşturulması ve ileriye dönük adımların atılmasına katkı sağlamak maksadıyla ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileri ele alarak adli muhasebe, adli muhasebe mesleği ve eğitimine yönelik farkındalık düzeyleri ölçülmüştür.

Araştırmada elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, katılımcıların %67,44’ünün kadın; %76,16’sının, 19-24 yaş arası; %45,93’ü ön lisans, %38,66’sı lisans, %11,92’si yüksek lisans ve %3,49’u doktora eğitim düzeyini oluşturmakta olup %33,1 ile 2,50-2,99 arası genel not ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların eğitim düzeyine göre adli muhasebeye yönelik ilgi düzeyleri değerlendirildiğinde Ki-Kare sonuçlarına göre eğitim düzeyleri arttıkça ilgi düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların farkındalık düzeylerine ait frekans tabloları ve ortalamaları ele alındığında katılımcıların çoğunun adli muhasebe, adli muhasebe mesleği ve eğitimi hakkında bilgi sahibi olmadıkları kararsız kaldıkları fakat adli muhasebe ve adli muhasebe mesleğini faydalı buldukları ve olumlu yaklaştıklarını, adli muhasebe dersinin ön lisans ve lisans düzeyinde alınması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılabilmektedir.

Araştırmada faktör analizi yapılmış olup adli muhasebe katkı, eğitim, önem olmak üzere üç alt boyutta incelenmiştir. Bu üç alt boyut açısından demografik değişkenlere göre farklılık analizleri yapılmış, farklılık analizleri sonucunda cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiş ancak eğitim düzeyi ve genel not ortalaması açısından değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Eğitim düzeyinde göre; katkı ve eğitim alt boyutunda anlamlı farklılık varken önem alt boyutunda anlamlı farklılık göstermemiştir. Katılımcılar başarı düzeylerine göre; katkı alt boyutunda anlamlı farklılık gösterirken, eğitim ve önem alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak adli muhasebe, adli muhasebe eğitimi ve mesleği hakkında katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça bilgi düzeyleri ve farkındalıklarının da arttığı görülmüştür. Ayrıca başarı düzeyleri kıyaslandığında da başarı düzeyleri arttıkça bilgi düzeyleri ve farkındalıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonuçları literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında Çetinoğlu ve Bakar (2017) yapmış oldukları çalışmada, kadın öğrencilerin adli muhasebe alanına daha ilgili olduğu, iş tecrübesinin bilgi düzeyine etkisi olmadığı, ancak son sınıf öğrencilerinin daha bilinçli olduğunu ortaya koymuşlardır. Şitak ve Şitak (2021) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin adli muhasebe kavramını daha önce duymadıkları, meslek hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve bu konuyla ilgili ders almadıkları tespit edilmiş, cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterdiği ortaya konulmuştur. Akgül (2019) tarafından yapılan çalışmada adli muhasebe kavramı hakkındaki farkındalığı araştırmış ancak yükseköğretim öğrencilerin farkındalıklarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Altunay ve Akıncı (2021) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin çoğunluğu adli muhasebe konusunda bilgi sahibi olmadığı ancak gün geçtikçe farkındalığın arttığını ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere daha olumlu yaklaştıkları sonuçları elde edilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde diğer çalışmalarda araştırma yapılan grubun eğitim düzeyleri belirlenirken lisans ya da yükseköğrenim öğrencileri seçilmiştir. Fakat bizim çalışmamızda ön lisans, lisans ve lisansüstü grup seçilerek yükseköğretim kurumunun tüm eğitim basamakları değerlendirilmiştir. Ayrıca diğer çalışmalarda cinsiyete göre istatistiksel farklılık gösterirken bizim çalışmamızda cinsiyete göre istatistiksel farklılık göstermemektedir. Ancak bizim çalışmamızda dahil olmak üzere çalışmaların genelinde ortak sonuç olarak öğrencilerin adli muhasebe kavramı, adli muhasebe eğitimi hakkında bilgi sahibi olmadıkları eğitim düzeyi arttıkça ilginin arttığı sonuçlarına varılmıştır.

Ön lisans, lisans ve lisans üstü düzeyde eğitim alan üniversite öğrencilerinin adli muhasebe kavramına ilgi ve farkındalık düzeylerine ilişkin olarak yapılan bu araştırmanın muhasebe dersi almış son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine, yaşlarına, genel not ortalamalarına ve eğitim düzeylerine (ön lisans, lisans ve lisansüstü) göre değişiminin istatistiksel olarak ortaya konulması noktasında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Muhasebe mesleğinde yaşanması muhtemel hile ve yolsuzlukların önlenmesinde adli muhasebe uygulamaları proaktif bir yaklaşım olarak etkin bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda adli muhasebe uygulamalarına yönelik farkındalığın artırılması bu araştırmanın literatüre sağlayacağı bir diğer katkı olarak görülmektedir.

Araştırma sonucunda adli muhasebe eğitiminin ön lisans, lisans ve lisans üstü düzeyde verilmesi, konuyla ilgili farkındalığın artırılması noktasında bitirme ödevleri veya yüksek lisans, doktora tezlerinin bu alanda seçilmesi, öğrencilerin kariyer planlarında adli muhasebe mesleğine de yer verilmesinin sağlanması bu satırların yazarları tarafından önerilmektedir.

Adli muhasebe eğitiminin ön lisans, lisans ve lisans üstü düzeyde verilmesi, Türkiye’de adli muhasebe mesleğinin yasal bir yapıya kavuşması halinde uzman adli muhasebecilerin yetişmesi noktasında önemli bir katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ACFE. (2004). *Occupational Fraud 2024: A Report to the Nations*

Akgül, Seçkin (2019). Muhasebe Dersi Alan Yükseköğretim Öğrencilerinin Adli Muhasebe Kavramına İlişkin Farkındalığı: Kayseri İli Örneği, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Akgün Muhammed Kürşat ve Bozkurt Öznur. (2023). Bireysel Emeklilik Sistemindeki Katılımcıların Memnuniyet ve Güven Algılarının İncelenmesi, Çalışma İlişkileri Dergisi, 14(1), ss:1-19

Akın Osman ve Onat O. Kürşat (2015). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebecilik Kavramına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi”, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 8 (1), 33-51.

Aksu, İbrahim, Uğur, Ahmet ve Çukacı, Y. Cahit. (2008). Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleğinin Bir Kolu Olarak Bilirkişilik. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 9, s.63-71.

Aktaş Hüseyin, Kuloğlu Gökhan (2008). “Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği”. Muhasebe ve Denetime Bakış, Cilt:8, Sayı:25, ss.101-120

Altunay Mehmet Akif, Akıncı Hamza (2021). “Öğrencilerin Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”. IJBEMP, ISSN: 2458-8997 E-ISSN: 6 Cilt Volume: 5.

Arı, Mustafa (2009). Finansal Raporlama Skandalları ve Mali Tablolarının Güvenilirliği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Vol 23, 300–307

Arslan Erdal. 2022. Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 51(1), 395-407.

Arslan, R., & Demir, G. (2022). G-POWER ve MINITAB uygulamalı örnekleme yöntemleri. Nobel Yayınları.

Balcı Murat. (2014). Adli Muhasebe, Uygulamaları ve Günümüzdeki Durumu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.

Bekçioğlu Selim, Coşkun Ahmet ve Gümüş U. Tolga (2013). “İşletmelerde Hile ve Yolsuzlukların Önlenmesinde Farklı Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe”. Journal Of Accounting & Finance, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz, Cilt:59.

- Bozkurt, Nejat (2000). Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan Adli Muhasebecilik, Yaklaşım Dergisi, Vol 8; 56–61.
- Büyüköztürk Şener (2002). “Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (2)” Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ceylan, Tuğrul (2013). Muhasebe Hileleri ve Denetim Sürecinde Muhasebe Hilelerinin Tespitine Yönelik Belirtiler Vergi Raporu, Sayı:165
- Ceza Muhakemesi Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 25673, 4/12/2004, Mad:67/6.
- Çabuk Adem ve Yücel Elif (2012). “Adli Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye’deki Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma”. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (56), 67-84.
- Çalış, Yıldırım Ercan, Keleş, Emrah ve Engin, Ahmet. (2014). Hilenin Ortaya Çıkartılmasında Bilgi Teknolojilerinin Önemi ve Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 63, ss: 93-108.
- Çankaya Fikret, Dinç Engin ve Çoban Yurdağül. (2014). “Adli Muhasebede Uzman Tanıklık Mesleği: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma”. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 12(23), ss. 70-94.
- Çetinoğlu, Tansel ve Bakar, Özer. (2017). Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitiminin Gerekliliği: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (Asos Journal), Yıl: 5, Sayı: 58, ss: 333-349.
- Çıtak, Nermin (2009). Yaratıcı Muhasebe Hileli Finansal Raporlama Mıdır?, Mali Çözüm Dergisi, İSMIMO, Sayı: 91, ss: 81-109
- Çil Koçyiğit Seyhan, Güngör Tanç Şükran ve Koçyiğit Hasan (2023). “Türkiye’de Adli Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Muhasebe Meslek Mensupları Örneği”. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi. 16(Prof. Dr. Mehmet Özbirecikli Özel Sayısı),105-120.
- Çil Koçyiğit Seyhan, Güngör Tanç Şükran ve Koçyiğit Hasan (2022). “Türkiye’de Muhasebe-Finansman Anabilim Dalında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Bakış Açısıyla Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği”. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MODAVICA Özel Sayısı), ÖS131-ÖS159.
- Çonkar, M. Kemalettin (2016). Genel Muhasebe. Ankara: Kocatepe Akademik Yayınevi.
- Ertikin, Kıvanç. (2017). Bağımsız Denetimde Bir Dönüm Noktası: Enron Olayı ve Sarbanes - Oxley Yasası, Mali Çözüm Dergisi, İSMIMO, Sayı: 141, ss: 101-119.
- Giroux, Gary., (2008). What Went Wrong? Accounting Fraud and Lessons from the Recent Scandals, Social Research, Volume: 75, Issue: 4, pp: 1205-1238
- Göksu, Seyhan (2011). “Adli Muhasebe Kapsamında Çalışan Hileleri ve Kars İlinde Adli Vakalar Analizi”. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gülten Selçuk, Kocaer İlyas (2011). “Adli Muhasebe Uygulamaları”. Ankara Ofset, Ankara.

- Gülten, Selçuk (2010). “Adli Muhasebe Kavramı ve Adli Müşavirlik Mesleği”. Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, Sayı: 2010/3.
- Hesap Uzmanları Derneği. (2004). Denetim İlke ve Esasları, 3.Baskı, Acar Matbaası İstanbul.
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu, T.C. Resmî Gazete, 27836, 12/1/2011, Mad:293/1.
- Jones, J. Michael (2011). Creative Accounting, Fraudand International Accounting Scandals, John Willey and Sons Ltd. Publications.
- Karacan, Sami (2012). “Hukuk ile Muhasebenin Kesişme Noktası: Adli Muhasebe”. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 4(8), ss: 105 - 128.
- Karagöz Suat (1991). “Faktör Analizi Tekniği Kullanarak Üniversite Öğrencilerinin Gazete Tercihinde Etkin Faktörlerin Belirlenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karagöz Yalçın, Kınır Said ve Güvendi Fadime (2016). “Yapısal Eşitlik Modellemesi İle Hasta Memnuniyeti Ölçeğinin Geliştirilmesi”. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, s. 140-158
- Karahan, Murat. (2020). “Adli Muhasebecilik Mesleğinin Bilinirliği: Avukatlar Üzerine Bir Araştırma”, Mali Çözüm Dergisi, 30 (159): 155-178.
- Kartal Mahmut ve Bardakçı Said (2018). “SPSS ve AMOS Uygulamalı Örneklerle Güvenirlilik ve Geçerlik Analizleri”. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kasap, Murat (2012). “Adli Muhasebecilik Mesleği ve Aklama Suçuyla Mücadele.” Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, ss.121-132.
- Kasum Abubakar Sadiq. (2009). The Relevance Of Forensic Accounting To Financial Crimes In Private And Public Sectors Of Third World Economies: A Study From Nigeria, The 1st International Con-ference on Governance Fraud Ethics and Social Responsibility, Edirne, April, pp: 1-12
- Kaya, Uğur. (2005). Muhasebe Mesleğinde Adli Muhasebe Uzmanlığı ve Türkiye Açısından Gerekliliği, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV), Cilt. 7, Sayı. 1, ss: 49-64.
- Kaya, Uğur. (2005). Muhasebe Mesleğinde Adli Muhasebe Uzmanlığı ve Türkiye Açısından Gerekliliği, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV), Cilt. 7, Sayı. 1, ss: 49-64.
- Keleş Dursun, Keleş Ümit (2014). “Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye'deki Uygulamaları.”. Gümüşhane University Electronic Journal Of The Institute Of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, Cilt:5, Sayı:9.
- Kıllı Mustafa ve Çeviren S. Meral (2017). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalıkları: Mersin İlinde Bir Araştırma”. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19 (1), 87-108.
- Kline Paul (1994). “An Easy Guide To Factor Analysis”. London: Routledge
- Kula, Veysel. (2008). Hileli Finansal Raporlama Yaklaşımlarını Belirleyen Teşvikler/Baskılar ve Fırsatlar, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 25, ss: 63-82.

- Kurt, Ganite ve Uçma, Tuba. (2009). Adli Muhasebecilik Mesleği ve Adli Muhasebeci Olabilme Sürecinin Türkiye’deki ve Amerika’daki Yasal Düzenlemeler Açısından Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl: 2009, Sayı: 2, ss: 160-178.
- Meier, Heidi Hylton, Kamath, Ravinda ve He, Yihong. (2010). Courses on Forensics and Fraud Examination in the Accounting Curriculum, Journal of Leadership, Accountability and Ethics, Volume: 8, Is-sue: 1, pp:25-33.
- Menek, Necati ve Taşdöven, Uğur. (2021). Adli Bilimlerde Kriminalistik ve Luminol, Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1-2, ss: 3-17
- Meriç Arzu. (2016). Adli Muhasebe, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Newman, R. (2009). Computer Forensics Fraud Investigations, Journal Of Forensic Studies In Accounting & Business, Cit:1, Sayı:1
- Oberholzer, Corne. (2002). Quality Management In Forensic Accounting, MBA Thesis, The Gordon Institute Of Business Science, University of Pretoria.
- Osho, Augustine (2017). “Impact of Forensic Accounting on University Financial System in Nigeria”. European Scientific Journal, 13(31), 571-590.
- Owojori, Anthony Adekunle and Asaolu, Taiwo Olufemi. (2009). The Role Of Forensic Accounting In Solving The vexed Problem Of Corporate World, European Journal Of Scientific Research, Vol. 29, No. 2, ss.184-186.
- Ölmez, Doğan, Çetli, Elif, Tatar, Demet ve Özkoçak, Vahdet. (2021). Adli Vakaların Çözümlemesi ve Güvenlik Amacıyla Parmak İzinin Alınmasının Önemi, Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1-2, ss: 3-17
- Özdamar Kazım (2013). “Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi”. Cilt 2, Ankara, Nisan Kitapevi, 9. Baskı.
- Özer Ceyhan ve Esmeray Azize (2021). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeciliğe İlişkin Farkındalık ve Algı Düzeyleri Farklılıkları”. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13 (4), 3712-3727.
- Özkul, Fatma ve Pektekin, Pınar. (2009). Muhasebe Yolsuzluklarının Tespitinde Adli Muhasebecinin Rolü ve Veri Madenciliği Tekniklerinin Kullanılması, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV), Cilt: 11, Sayı: 4, ss: 57-88.
- Öztürk Seyhan, Topal Ayhan ve Kaya Yunus (2019). “TRA 2 Bölgesi Akademisyenlerinin Bakış Açısıyla Adli Muhasebe Eğitimi”. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (81): 163-182.
- Paranjape Minal ve Sheth, Rupali. (2011). A Study Of Creative Accounting And Forensic Accounting As İnterlinked Trends In Accounting, International Journal For Business. Strategy and Management, Volume: 1, No: 1, pp: 1-8.
- Parker, R. Henry (1991). “Misleading Accounts? Pitfalls for Historians”, Business History, Vol 33; 1– 18.

- Pazarçeviren, S. Yüksel (2005). Adli Muhasebecilik Mesleği, ZKÜ, Sosyal. Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, ss.1-19.
- Pehlivan Adem ve Dursun Abdülkadir (2012). “Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitimine Yönelik Bir Araştırma”. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(2), 129-141.
- Ramaswamy, Vinita (2007). “New Frontiers: Training Forensic Accountants within the Accounting Program”. Journal of College Teaching ve Learning (TLC), 4(9), 31-38.
- Rezaee Zabihollah ve Lander Gerald. (1996). Integrating Forensic Accounting Into The Accounting Curriculum, Accounting Education (JAI), Volume: 1, No: 2, pp: 147-163.
- Saçaklı, Yeşim. (2011). Adli Muhasebecilik Perspektifinde Türkiye’deki Üniversitelerde Muhasebe Denetimi Eğitimi ve Öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Salant Priscilla ve Dilman Don A. (1994). How to Conduct Your Own Survey, John Wiley & Sons, Inc. Newyork,
- Smith, G. Stevenson ve Crumbley, D. Larry. (2009). Defining a Forensic Audit, Journal of Digital Forensics, Security and Law, Volume: 4, Number: 1, pp: 61-79.
- Şenel, S. Alpagut ve Darıcı, Sefer. (2018). Psikofizyolojik Tekniklerin Adli Muhasebe Alanında ve Suçun Ortaya Çıkarılmasında Kullanılmasına İlişkin Bir Tartışma: Nöromuhasebe Kavramına Farklı Bir Bakış, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (Asos Journal), Yıl: 6, Sayı: 67, ss: 381-391
- Şıta Başak, Şıta Petek (2021). “Öğrencilerin Adli Muhasebe Kavramına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Salgın Hastalık Döneminde İncelenmesi”. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, 98-108
- Tavşancıl Ezel (2002). “Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi”. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tekin, Halil (1987). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Ankara: Mesa Yayınları.
- Toraman Cengiz, Abdioğlu Hasan ve İşgüden Burcu (2009). “Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği Ve Uygulamaları”. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, ss. 17-55.
- Tosunoğlu Büşra, Ertaş Fatih Coşkun ve Niyazi Farideh (2024). “Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitiminin Güçlü ve Zayıf Yönleriyle Değerlendirilmesi”. Mali Çözüm Dergisi. 34(186), 1709-1728.
- Uslu, Hayrettin ve Topçuoğlu, Metin. (2011). Finansal Manipülasyonların Ortaya Çıkarılması ve Önlenmesinde Adli Muhasebenin Önemi: Türk Hukuk Sisteminde Var Olması Gerekliliği Üzerine Bir Tartışma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16 (3), s.53-66.
- Üçoğlu Derya (2021). Adli Muhasebe Eğitimi: Yüksek Lisans Müfredat Geliştirme Önerisi, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 23(1), 81-106

- Vardar, Mustafa Kutay. (2019). Hilenin Önlenmesi ve Ortaya Çıkarılması: Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yardımcıoğlu, Mahmut ve Ada, Şebnem. (2013). Kronolojik Bir Sırayla Muhasebe ve Finansal Raporlamada Usulsüzlük ve Skandallar, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, ss: 43-55.
- Yücel Elif. (2011). Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye’deki Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.